

Δημήτριος Ταγκόπουλος - Παπαδιαμάντης

Σ' ένα μαγαζάκι, ἐκεῖ κάτω στὸν Ἅγιο Φίλιππα, μὲ περιβολάκι καὶ μὲ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα μέσα, μίαν ὄαση ἀθηναϊκὴ, μ' ἔσυρε ὁ Μητσάκης ἕνα δειλινὸ ἀνοιξιάτικο.

- Πᾶμε νὰ σὲ γνωρίσω μὲ κάποιονε ποὺ θὰ ἐνθουσιαστεῖς! μοῦ εἶπε.

Πήγαμε. Στὸ περιβολάκι μέσα, κάτω ἀπὸ μιὰ μουργιὰ ὀλοπράσινη, μπροστὰ σ' ἕνα τραπέζι, ποὺ εἶχε πάνω ἕνα ποτήρι ἀδειανὸ κι ἕνα μισογεμάτο κατοσταράκι ρετσινάτο, καθότανε ἕνας μεσόκοπος ἄνθρωπος, κακοντυμένος, καὶ κουτσόπινε.

- Γειά σου, κύρ Ἀλέξαντρε!... Ὁ νεαρὸς ἀπὸ δῶ... Ξεκαρδίστηκα στὰ γέλια.

- Μωρέ, τὸν Παπαδιαμάντη θὰ μοῦ συστήσεις;... Χαμογέλασε κι ὁ Παπαδιαμάντης.

Ἰσια ἴσια δὲν εἶχε περάσει οὔτε βδομάδα, ποὺ τὸν εἶχα ἀνταμώσει ἕνα βράδυ, μ' ἕνα φίλο μου, σὲ μιὰ ταβέρνα τοῦ Ψυρρῆ. Περονούσαμε ἀπ' ὄξω καὶ μᾶς φώναξε νὰ μᾶς κεράσει. Ὁ φίλος μου, ποὺ εἶχε μεγαλύτερη σκέση μὲ τὸ ρετσινάτο παρὰ μὲ τὰ γράμματα, καταγοητεύτηκε ἀπὸ τὴ γνωριμία του.

- Πίνεις στὰ γερά, κρασοπατέρα! τοῦ ἔλεγε κάθε λίγο καὶ λιγάκι.

Καὶ πάνω στὸ κρασί, δὲν ξέρω πῶς τοῦ ἦρθε - ἴσως γιατί τὸν εἶδε ἔτσι κακοντυμένο κι ἀξούριστο - κινημένος ἀπὸ ἕνα αἶσθημα αὐτόματο κι ἀνάκατο, αἶσθημα θαυμασμοῦ πρὸς τὸ γερο-κρασοπότη καὶ συμπόνιας πρὸς τὸν κακομοιριασμένο ἄνθρωπο, ἔβγαλε μιὰ χούφτα δεκάρες ἀπὸ τὴν τσέπη του καὶ τοῦ τῖς ἔδωσε:

- Πάρ' τες, φουκαρᾶ! τοῦ εἶπε. Κι ὁ Παπαδιαμάντης πῆρε τῖς δεκάρες χαμογελώντας καὶ τῖς ἄφησε πάνω στὸ τραπέζι...

- Τῖς πίνουμε κι αὐτές! εἶπε κι ἔτσι ἔγινε. Ἦπιαμε κι ἄλλες, καὶ σὰν χωριστήκαμε, κατὰ τὰ μεσάνυχτα, ὁ φίλος πετοῦσε ἀπὸ τὴ χαρὰ του.

- Γνώρισα τὸ Βάκχο ἀπόψε!... Τὸν ἀληθινὸ Βάκχο! ἔλεγε. Ἦπιε ἕναν περιδρομο κρασί καὶ οὔτε ζαλίστηκε καθόλου!... Μωρέ, τ' εἶν' αὐτός!...

Δὲν τοῦ εἶπα, τ' εἶν' αὐτός! Περιττό. Τ' ἅγια τοῖς κυσί... Κι ὁ κύρ-Ἀλέξαντρος ὅμως, ὅπως δὰ καὶ τὸ συνήθιζε, φρόντιζε νὰ μὴν τοῦ ξεφύγει καμιὰ λέξη ποὺ νὰ δίνει ὑποψία πῶς εἶναι καὶ τίποτ' ἄλλο κι ὄχι μοναχὰ γερὸς κρασοπότης.

Τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ τὸ διηγηθήκαμε στὸ Μητσάκη γιὰ νὰ τὸν πείσουμε πὼς ἡ γνωριμία μας ἦταν παλιὰ κι εἶχε γαρνιριστεῖ καὶ μὲ νόστιμο ἐπεισόδιο, καὶ καθίσαμε στὸ τραπέζι κι ὁ ταβερνιάρης μᾶς ἔφερε καλοὺς μεζέδες καὶ κρασί καὶ σιγοπίνοντας ἀρχίσαμε τὶς συνηθισμένες, τὶς ἀγαπημένες μας φιλολογικὲς κουβεντοῦλες.

Ὁ Μητσάκης τὸν ἀγαποῦσε πολὺ τὸν Παπαδιαμάντη, τὸν ἐχτιμοῦσε καὶ ὡς ἄνθρωπο καὶ ὡς συγγραφέα καὶ ἀρχίησε ν' ἀναλύει, μὲ μιὰ κριτικὴ πρόχειρη μὰ βαθιὰ, τὰ διάφορα διηγήματα, πὺν εἶχε δημοσιέψει, ἐδῶ κι ἐκεῖ, ἴσαμε τότε.

Ὁ κύρ-Αλέξαντρος, μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ του μετριοφροσύνη, εὔρισκε ὑπερβολικοὺς τοὺς ἐπαίνους κι ὅσο ἐπίμενε ὁ Μητσάκης, τόσο ὁ Παπαδιαμάντης ζάρωνε περισσότερο. Στὸ τέλος ὁ Μητσάκης, γιὰ νὰν τοῦ ἀποδείξει πὼς ἔχει δίκιο, ἄρχισε ν' ἀπαγγέλλει καὶ στίχους του:

Λόγγος κι ὀρμάνι γύρω στὸ Παλάτι
καὶ τὸ φυλᾶνε ἀόρατα σπαθιά,
κι Ἐκείνη ἀποκοιμήθηκε βαθιὰ
καὶ δὲν τὴ βλέπει ἀνθρώπου μάτι ...

Ἦταν ἡ «Κοιμάμενη βασιλοπούλα», τὸ ποίημα πὺν εἶχε δημοσιέψει λίγους μῆνες πρὶν ὁ Παπαδιαμάντης στὴν «Ἀκρόπολη» γιὰ τὸ θάνατο τῆς βασιλοπούλας Ἀλεξάντρας, κι ὁ Μητσάκης τὸ ἤξερε ὅλο ἀπ' ὄξω, κι ὅλο μονορούφι τὸ ἀπάγγειλε, μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ του, τὴν ἔντονη καὶ λίγο φωνακλάδικη, ἀπαγγελία του.

- Δὲν ἔχεις γράψει κι ἄλλους στίχους, κύρ-Αλέξαντρε; τότε ρώτησε.

- Ἔχω γράψει κι ἄλλους, σὲ κάποιο διήγημά μου ἀνέκδοτο, μὰ δὲν ἀξίζουν κι αὐτοί!...

- Ἔχεις γράψει κι ἄλλους;... Καὶ δὲ μᾶς τοὺς λές; Δὲ μᾶς τοὺς ψέλνεις;...

- Τί νὰ σᾶς τοὺς πῶ!... Δὲν ἀξίζουν!...

Εἶδαμε καὶ πάθαμε, μὲ χίλια παρακάλια, νὰ τὸν καταφέρουμε. Κι ἔτσι ὁ Παπαδιαμάντης ἄρχισε, μὲ τὴ βαθιὰ καὶ χαμηλὴ φωνή του ν' ἀπαγγέλλει - τὸ σωστότερο, νὰ κανοναρχάει, γιὰτι ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ποτὲ δὲν ξεκολλοῦσε - τὸ ἀκόλουθο ποίημα, πὺν ὕστερ' ἀπὸ λίγο καιρὸ τὸ διαβάσαμε στὴν «Ἀκρόπολη», σὲ κάποιο διήγημά του:

Εἰκὸν' ἀχειροποίητη, πὺν στὴν καρδιά μου σ' εἶχα
κι εἶχα γιὰ μόνο φυλαχτὸ μιὰ της κορφῆς σου τρίχα,
ὄνειρατα στὸν ὕπνο μου μαυροφτερουγιασμένα,
σὰν περιστέρι στὴ σπηλιά, μ' ἐτάραξαν γιὰ σένα.

Κίνδυνο, μαῦρο σύγγεφο, οἱ μάγισσες μοῦ λένε –
Τ' ἀηδόνια αὐτὰ πὺν κελαδοῦν μοῦ φαίνεται πῶς κλαῖνε.
Νὰ σὲ χαρεῖ ἢ ἀνοιξη μαζί με τὰ λουλούδια,
Ὅπου 'ναι σὰν ἀμέτρητα ζωγραφιστὰ τραγούδια.
Σὺ στὸ σκολεῖο δὲν ἔμαθες νὰ γράφεις ραβασάκια·
στὰ χεῖλη σου τὰ ροδινα ποῦ τὰ 'βρες τὰ φαρμάκια;
Στὰ μάτια τὰ ψιχαλιστὰ ἔχει ὁ ἔρωτας καρτέρι...
Κι αὐτὸ τὸ μορφοδούλικο, τὸ τιμημένο χέρι,
ἂν ἔσφιξε ἢ τὸ 'σφιξαν, ἕνας Θεὸς τὸ ξέρει.
Τὴ χάρη σου τὴ σπλαχνικὴ μὴ μ' ἀρνηθεῖς, πουλί μου...
Ἀγάπη μου αἰώνια, ἀγάπη ὑστερνὴ μου!

- Ἔτσι λοιπόν! κραύγασε ὁ Μητσάκης. Ἔτσι λοιπόν, κύρ-Ἀλέξαντρε!...
Ἔχουμε ἔρωτες καὶ τοὺς τραγουδάμε τόσο ὁμορφα!

- Ἐγὼ δὲν ἔχω ἔρωτες! ἀποκρίθηκε ὁ Παπαδιαμάντης, χαμηλώνοντας τὰ
μάτια. Ὁ ἥρωάς μου ἔχει!

- Μπρέ, αὐτὰ εἶναι κολοκύθια! Πρέπει ν' ἀγαποῦμε ἐμεῖς γιὰ ν' ἀγαποῦνε
καὶ τὰ πλάσματα τῆς φαντασίας μας!... Τέτοια τραγούδια, σὰν κι αὐτά, δὲν
εἶναι φιλολογία, καὶ νὰ με συμπαθᾶς... Ἀναβρῶζουν ἀπὸ τὴν ψυχὴ, κι ὅταν
ἡ ψυχὴ δὲ συγκλονίζεται ἀπὸ ἕνα αἶσθημα δυνατὸ, δὲ μιλάει· βουβαίνεται!...

Πόσο δίκιο εἶχε ὁ Μητσάκης, καὶ πόσο ἄδικο εἶχε ὁ Παπαδιαμάντης νὰ
ἐπιμένει πῶς τὸ τραγούδι του αὐτὸ ἦτανε φιλολογία!

Ἐνα βράδυ πάλι, ὕστερ' ἀπὸ καιρὸ, κατεβαίναμε ἀπὸ τὸ Σύνταγμα πρὸς
τὴν ὁδὸ Σταδίου, ὁ Κλεάνθης, ὁ Μητσάκης, ὁ Κώστας ὁ Ξένος, ἕνας δύο
ἄλλοι φίλοι ἀκόμα, κι ἐγώ. Ἐκεῖ, ὅπου σήμερα τὸ καπνοπωλεῖο Βάρκα,
ἀνταμώσαμε τὸν Παπαδιαμάντη. Τόνε σταματήσαμε. Ὁ Μητσάκης ἐπίμενε
νὰ τὸν τραβήξει μαζί μας. Ἀντιστεκότανε. Στὸ τέλος δέχτηκε. Οἱ ἄλλοι
προχωροῦσανε σιγὰ σιγὰ, κουβεντιάζοντας. Ἐγὼ ἔμεινα πίσω, μερικὰ
βήματα, μαζί του. Ἦτανε κακοντυμένος. Τὸ πουκάμισό του, στὸ λαιμό, ἀντὶ
κουμπί, θυμᾶμαι, εἶχε μιὰ θηλιά ἀπὸ σπάγκο. Τὸ πανωφόρι του,
χιλιολιγδιασμένο, τό 'κλεινε με τὰ χέρια του σταυρωτὰ κάτω ἀπὸ τὰ στήθη
του, ὅπως τὸ συνήθιζε, πρὸς τὴν κοιλιὰ.

- Μὲ τέτοια χάλια νὰ 'ρθω μαζί σας; μοῦ εἶπε με ἤρεμη, ὄχι πικραμένη,
φωνή.

- Τ' εἶν' αὐτά, κύρ-Ἀλέξαντρε; Τοῦ λόγου σου νὰ μιλᾶς ἔτσι;...

- Ἄφησέ με νὰ φύγω! ἐπίμενε.

Καὶ μ' ἄφησε καὶ μπήκε στὴν ὁδὸ Βουκουρεστίου.

- Ποῦ εἶναι ὁ Παπαδιαμάντης, μὲ ρώτησε ὁ Μητσάκης, σὰν τοὺς ζύγωσα, μόνος μου.

- Μοῦ ἔφυγε!

- Καὶ βέβαια σοῦ ἔφυγε, πρόστεσε ξεκαρδισμένος ὁ Κλεάνθης, σὰν εἶχες τὴν ἀνοησία νὰ πιστέψεις πὼς θὰ σὲ ἀκολουθοῦσε λυτός! Ἐπρεπε νὰν τὸ δέσεις αὐτὸ τὸ ἀντικοινωνικὸ θηρίο γιὰ νὰ ἔσαι σίγουρος πὼς θὰ σὲ ἀκολουθήσει...